

factsheet Kruidenrijk grasland

Wat is kruidenrijk grasland?

Kruidenrijk grasland staat de laatste jaren volop in de belangstelling als onderdeel van een natuurinclusieve (melk)veehouderij. Goed ingepast in de bedrijfsvoering biedt kruidenrijk grasland vele voordelen. Maar kruidenrijk grasland is een breed begrip met verschillende definities en verschijningsvormen. Grofweg kun je onderscheid maken in twee hoofdtypen kruidenrijk grasland: productief (ingezaaid) kruidenrijk grasland en extensief 'natuurlijk' kruidenrijk grasland.

Deze factsheet gaat in op het laatstgenoemde hoofdtype met inheemse, streekeigen grassen en kruiden. Hierbinnen is vervolgens onderscheid te maken in verschillende graslandtypen:

- > type 3: gras-kruidenmix,
- > type 4: bloemrijk grasland,
- > type 5: schraalland

(z.o.z. voor een overzicht van graslandtypen).

Wat is de waarde van kruidenrijk grasland?

- 1 **Meer structuur** – Kruidenrijk gras is niet alleen ideaal als structuurrijk voer voor droge koeien en kalveren, maar kan ook goed worden ingepast in het rantsoen van melkkoeien. Bij 25-30% kruidenrijk graskuil in het rantsoen blijft de melkproductie gelijk, met name vanwege een betere benutting.
- 2 **Gezonde kruiden** – Veel kruiden bevatten meer mineralen, sporenelementen, vitaminen en antioxidanten en dragen zo bij aan de gezondheid en het verbeteren de weerstand van het vee.
- 3 **Gezonde zuivel** – De vetzurenstelling, aantal mineralen en vitaminen lijkt ook hoger te zijn van 'kruidenrijke' zuivel. Daarnaast zijn er boeren die veel met vers kruidenrijk gras werken, omdat het een positief effect heeft op de kwaliteit en smaak van hun zuivel.
- 4 **Klimaatrobuust** – Kruidenrijk grasland zorgt over het algemeen voor een betere doorworteling, rijkere bodemleven en daarmee een hoger organische stofgehalte. Kruidenrijk grasland is daardoor veerkrachtiger bij weersextremen, zowel droge periodes als extreme regenval.
- 5 **Minder uitstoot** – Meer kruiden in het rantsoen kan de ammoniak- en methaanemissie verlagen. De betere doorworteling van kruidenrijk grasland zorgt voor meer CO₂-vastlegging en minder uitspoeling van mineralen. Bovendien kunnen bepaalde kruiden de nitraatuitspoeling en lachgasvorming verminderen.
- 6 **Goed voor biodiversiteit** – Kruidenrijk grasland is niet alleen rijk aan plantensoorten, maar herbergt ook veel meer diersoorten dan een Engels raaigrasland, waaronder grote insecten. Deze insecten zijn een belangrijke voedselbron voor veel boerenlandvogels.
- 7 **Mooi landschap** – bloeiende en zingende graslanden zijn een lust voor het oog en zorgen voor een aantrekkelijk en leefbaar landschap.

Hoe ontwikkel je kruidenrijk grasland?

Kruidenrijk grasland ontstaat door langjarig extensief beheer, dus minder bemesten en (waar mogelijk) vernatten. Het ontwikkelen van kruidenrijk grasland gaat het beste op gronden die al minder rijk zijn aan voedingsstoffen. Als je meer wilt doen met kruidenrijk grasland in je bedrijf, begin dan bijvoorbeeld bij een perceel of strook met (natuurlijke) beperkingen.

Praktische tips:

- 1 **Vernatten** – creëer een hoog waterpeil en waterhoudende greppels. Een hoog waterpeil vertraagt grasgroei en waterhoudende greppels zorgen voor veel variatie in het gewas.
- 2 **Minder bemesten** – Stem de mestgift af op de grondsoort, de bestaande bemestingstoestand en het maaimoment. Dat betekent minder bemesten of een aantal jaar helemaal niet bemesten. Als bemesting nodig is, heeft ruige stalmest of vaste mest de voorkeur.
- 3 **Tijdig maaïen en afvoeren** – Om kruidenrijk grasland te ontwikkelen, is het nodig de eerste jaren de maaibeurt tijdig uit te voeren (mei-juni). Zo kun je de dominantie van bepaalde grassoorten onderdrukken. In de loop van de jaren kun je de maaimomenten met kleine stapjes naar achteren schuiven, in lijn met de voedingstoestand en graslandontwikkeling. Let bij het maaïen en afvoeren uiteraard wel op nesten en kuikens van weidevogels.
- 4 **Extensief beweiden** – Beweiding kan, in combinatie met aangepaste bemesting, voor meer variatie in vegetatiehoogte en -structuur zorgen en meer variatie in grassen en kruiden.
- 5 **Opbrengen van zaadrijk maaisel** – Wanneer de kruidenrijkdom achterblijft vanwege een verarmde zaadbron, is inzaaien of doorzaaien met een kruidenrijk zaadmengsel of het opbrengen van zaadrijk maaisel een mogelijkheid. Gebruik zoveel mogelijk gebiedseigen materiaal. Breng wel eerst de uitgangssituatie op orde (waterpeil en voedingstoestand). Wanneer de uitgangssituatie nog niet op orde is, is zaaien gedoemd te mislukken.

Tot slot

Wil je meer informatie over kruidenrijk grasland?

Lees de [veldgids Kruidenrijk grasland](#) of neem een kijkje op de kennispagina van BoerenNatuur voor veel meer brochures, rapporten en onderzoeken. En wil je zelf 'natuurlijk' kruidenrijk grasland ontwikkelen? Neem dan contact op met het agrarische collectief in jouw omgeving.

Deze factsheet is samengesteld door BoerenNatuur en de agrarische collectieven.

Overzicht graslandtypen en karakteristieke plantensoorten

Wim Schippers (Aardewerk Advies)

Grassen	Kruiden	Schijngrassen	(Schijn)grassen	Kruiden	(Schijn)grassen	Kruiden	
Raaigrasland (type 0) [Raaigrasakker (type 00): n < 5 per 25m ² ; > 300kg N] n = 5-10 per 25m ² > 200kg N/ha/jr > 10 ton ds/ha/jr			Gras-kruidenmix (type 3) n: 15-25 / 25m ² 50-75 kg N/ha/jr 5-7 ton ds/ha/jr ≥ 10-15 ton (pot)stalmest per jaar		Bloemrijk (schraal)grasland (type 4) n = 20-40 per 25m ² 50 kg N/ha per 2 of 4 jr 3 – 6 ton ds/ha per jr ≥ 10 ton (pot)stalmest per 2 jaar		
Straatgras Engels raaigras Ruwbeemdgras Timotheegras	Herderstasje Vogelmuur Varkensgras Grote weegbree Paardenbloem	In weidevogelgebieden alleen aanvullend geschikt als kuikenland bij hergroei	Reukgras Trosdraak Roodzwenkgras + soorten vorige typen	Smalle weegbree <u>Rode klaver</u> <u>Kleine klaver</u> Grasmuur Tijmereprijs Klein streepzaad zand/klei Knolboterbloem zand/klei	Zachte haver zavel Fakkelgras zavel Zeegroene zegge Trilgras klei + zand Hazenzegge zand + veen Borstelgras zand + veen + soorten vorige typen	Glad walstro klei + zavel Wilde peen klei + zavel Gele morgenster zavel Jacobskruiskruid Heermoes <u>Vogelwikke</u> <u>Veldlathyrus</u> <u>Gewone rolklaver</u> Gewone brunel Margriet klei + zavel Knoopkruid Kleine leeuwentand Kleine bevernel zavel/zand Beemdkroon zavel	Veldsalie zavel Ruige weegbree zavel Gewone agrimonie zavel Wilde kruisdistel zl + zand Kattendoorn zavel+klei Sikkelklaver zavel + zand Kleine pimpernel zavel Ruige leeuwentand zavel (droog ZAND + ZAVEL): Akkerhoornbloem Muizenoor Grasklokje Geel walstro Kleine tijm
Grassenmix (type 1) n = 10-15 per 25m ² 100-200 kg N/ha/jr 8-10 ton ds/ha/jr			Vooral KLEI : Glanshaver Goudhaver	Fluitenkruid Kraailook Groot streepzaad Gewone berenklauw Heksenmelk Akkerwinde Gewone ereprijs Hopklaver	Vooral VENIG + VEEN : Tweerijige zegge Scherpe zegge Moerasstruisgras Hennegras Biezenknoppen Veldrus	Gewone rolklaver Gewone brunel Margriet klei + zavel Knoopkruid Kleine leeuwentand Kleine bevernel zavel/zand Beemdkroon zavel Waterkruiskruid Gewone dotterbloem Grote ratelaar Moeraswalstro Holpijp Kale jonker Watermunt Wolfspoot Moerasspirea	
Geknikte vossenstaart Mannagrass + soorten van vorige type			Vooral ZAND : Gewone veldbies	Zachte ooievaarsbek <u>Smalle wikke</u> Veldereprijs Biggenkruid Vlasbekje Sint-Janskruid	Scherpe zegge Moerasstruisgras Hennegras Biezenknoppen Veldrus	Echte valerian Grote kattenstaart Wilde bertram Grote wederik Zeegroene muur Waternavel Moerasviooltje	
Grassenmix-plus (type 2) [Type 2*: zwaar gewas witbol, dravik of vossenstaart] n = 12-17 per 25m ² 75-100 kg N/ha/jr 7-9 ton ds/ha/jr ≥ 15-20 ton (pot)stalmest/jr			Vooral VENIG + VEEN : Zomprus Zwarte zegge Moeraszoutgras Pitrus Riet Liesgras	Moerassrolklaver Echte koekoeksbloem Smeewortel Moerasvergeetmeniet Zompvergeetmeniet Egelboterbloem Lidrus Akkermunt Penningkruid (klei)	Bij uitgesteld maaibeheer geschikt als kuikenland in de gehele kuikenfase	Schraalland (type 5) * op humus- en leemarm zand: n > 20 (incl. mossen) n > 30 per 25m ² * Incid. mesten (pH > 4.5 houden) < 5 ton ds/ha/jr	
Beemdlangbloem Gestreepte witbol Gladde witbol Zachte dravik Grote vossenstaart Gewoon struisgras Rietgras Ruwe smele Moeraszoutgras + soorten van vorige typen	Vertakte leeuwentand Pinksterbloem Gewone hoornbloem Madelief Scherpe boterbloem Veldzuring Hondsdraf Gewoon duizendblad Veenwortel Ridderzuring Vijfvingerkruid (klei)	Ruige zegge Gewone waterbies Bij uitgesteld maaibeheer geschikt als kuikenland in de vroege kuikenfase Langer: zonder voorjaarsgift, hoog waterpeil, voorweiden	Bij uitgesteld maaibeheer geschikt als kuikenland in de gehele kuikenfase	Nat – vochtig Droog Kalkrijk Klei Vet = vlinderbloemige	Blaauwe zegge Pijpenstrootje Vlozegge Veelbloemige veldbies Tandjesgras Veenpluis Schapengras	Kleine valerian Ruw walstro Kruiwend zengroen Kruiwilg Poelruit Grote pimpernel Liggend walstro	Spaanse ruiter Klokjesgentiaan Tormentil Dophei Blaauwe knoop Hondsviooltje Struikhei